

nisaties gemeenschappelijke propaganda-vergaderingen gehouden mochten worden, maar met 'anarchistische, socialistische of daarmee gelijk te stellen verenigingen, zoals b.v. de 'moderne' vakverenigingen' moesten 'gecombineerde leden-vergaderingen immer uitgesloten' zijn; de besturen mochten wèl bijeenkomen.¹ Adverteren in niet-katholieke bladen werd aan alle katholieke verenigingen verboden.² In december '18, een maand na Troelstra's revolutie-poging, werden kerkelijke sancties afgekondigd: op straffe van onthouding der sacramenten werd de katholiek verboden, 'lid te zijn van anarchistische of socialistische verenigingen of deze metterdaad te steunen'.³ Wie het bisschoppelijk verbod in de wind sloeg, kon dus voortaan niet ter biecht of communie gaan, kon (tenzij de huwelijkspartner zich aan de verbodsbepalingen hield) geen kerkelijk huwelijk sluiten en kon bij overlijden niet de sacramenten der stervenden ontvangen; hij kon dus ook niet in gewijde aarde begraven worden. Denkbaar was, dat deze of gene katholieke voorman socialistische of anarchistische geschriften of bladen moest lezen; geval voor geval diende dat door de plaatselijke adviseur van de katholieke organisaties, steeds een priester, gezien te worden, maar alleen de bisschop kon verlof geven tot het kennismaken van dergelijke lectuur die voor het zieleheil van de katholiek verderfelijik geacht werd.⁴

Begin '33 ondernamen de bisschoppen een nieuwe poging, de kudde der gelovigen ook op wereldlijk-organisatorisch gebied bijeen te houden. In een op 1 februari '33 gedateerd mandement spoorden zij opnieuw de katholieken aan, tot katholieke verenigingen, en alleen tot deze, toe te treden en zich dus afzijdig te houden van 'die verenigingen welke hetzij een neutraal of liberaal, hetzij een socialistisch of communistisch karakter dragen'; de anarchistische organisaties werden niet langer genoemd. Vooral werd gewaarschuwd tegen het lezen van 'zogenaamd neutrale bladen' – waarbij men dus denken kan aan de *Nieuwe Rotterdamse Courant*, het *Algemeen Handelsblad*, *De Telegraaf*; zij die zich daarin verdiepten, zouden 'druppelsgewijze het gif indrinken'. Het lidmaatschap van 'in schijn neutrale, maar in werkelijkheid liberale of vrijzinnige' verenigingen werd 'sterk afgekeurd', wie van een socialistische of communistische organisatie lid bleef of geregeld socialistische of communistische bladen las dan wel vergaderingen bezocht, werd (herhaling van de uitspraak van november '18) 'ongeschikt en onwaardig' gekeurd 'om de Heilige Sacramenten te ontvangen'; ook zouden die sacramenten voortaan onthouden moeten worden aan de katholiek 'die de liberale of vrijzinnige

¹ Bisdom Haarlem, *Bisschoppelijke voorschriften en andere officiële stukken betreffende R.K. sociale verenigingen ... met toevoeging van enkele praktische wenken* (1920), p. 14-15. ² A.v., p. 19. ³ A.v. ⁴ A.v., p. 26-27.